

Sir George Grey en Opvoeding in Suid-Afrika.

deur

C.A. du Toit.

Verhandeling ingehandig ter verkryging
van die B. Ed graad aan die
Universiteit van Stellenbosch.

November 1939.

Inhoud.

Voorwoord.

Hoofstuk I.

Inleiding - Sir George Grey.....

Hoofstuk II.

Toestande in Suid-Afrika met die Sir George Grey se aankoms op :-

- (I) Politieke gebied.....
- (II) Ekonomiese gebied.....
- (III) Gebied van Onderwys.....

Hoofstuk III.

*Sir George Grey en sy Handel in Laëronderwys.

Hoofstuk IV.

Sir George Grey se Handel in Hoëronderwys.

- (I) Die Totstandkoming van "The Board of Public Examiners."
- (II) Die Grey-Kollege.....
- (III) Ander inrigtings vir Hoëronderwys.

Hoofstuk V.

Sir George Grey en die Opvoeding van Nie-Blankes.

- (I) Industriële en Sendingskole.....
- (II) Opvoeding van Inboorlinghoofde se Kinders.....
- (III) Pogings om Naturelle gereeld te laat werk.....
- (IV) Bou van Hospitale.....
- (V) In Natal.....

Hoofstuk VI.

Ander Kulturele Bydraë van Sir George Grey.....

Hoofstuk VII.

- (I) Sy verdere loopbaan.....
 - (II) Betekenis vir Suid-Afrika.....
- Bylae.....
- Bibliografie.....

Voorwoord.

Sir Sidney Lee noem in sy interessante boekie "Principles of Biography" die vereistes vir 'n lewensbeskrywing as volg: Die persoon se tyd moet van algemene belang wees en "his career must be, in the Aristotelian phrase serious, complete and of a certain magnitude."¹⁾

Aan hierdie vereistes voldoen die lewe en tyd van Sir George Grey uitstekend. Nie net is die periode van sy bestuur een van die belangrikste en interessantste in die geskiedenis van Suid-Afrika nie; maar hy is een van die uitstaande figure in die Britse Ryk.

Daar word egter by Sir George Grey se lewe en werk in Suid-Afrika te veel klem gelê op sy politieke idees — veral sy unifikasieskema. Ons is geneig om ander belangrike aspekte van sy werk, soos sy aandeel in die kulturele lewe in Suid-Afrika, oor die hoof te sien. Onderstaande is 'n poging om ook op hierdie belangrike aspek van sy lewe te wys en na te gaan wat Sir George vir die opvoeding in Suid-Afrika gedoen het.

1) Lee, Principles of Biography, p.11.

Hoofstuk 1.

Inleiding.

Die onderwys in Suid-Afrika het baie langsaam vooruitgegaan. Die Engelse Goeweneurs aan die Kaap was¹⁾ oor die algemeen onbekwaam en was buitendien so besig met politieke aangeleenthede dat hulle nouliks aandag kon gee aan die opvoeding. Daarom is dit dadelik opvallend wanneer ons 'n Goeweneur kry wat ook vir die geestelike belange van die bevolking 'n ope oog gehad het.²⁾

So 'n Goeweneur was Sir George Grey, 'n man wat besonder bevoeg was en wat in alle rigtings baie vir Suid-Afrika gedoen het.

Sir George Grey is op 14 April 1812 te Lissabon gebore, waar die familie Grey tydelik woonagtig was, omrede dat sy vader in Spanje diens gedoen het teen Napoleon. Kort voor sy geboorte kom sy vader om in hierdie stryd. Hy stam uit 'n hoogaangeskrewe aristokratiese familie. Sy Moeder is van Franse afkoms.

1) Vergelyk Markham se bewering in hierdie verband: In South-Africa the Govenors with three or four exeptions "were not men of distinction." Grey I know, and Frere I know; but who are ye?' is the query which ^{he}voluntarily rises on glancing at the long list of British Govenors." Markham, South-Africa, p.6.

2) Gie, Geskiedenis vir Suid-Afrika, Deel 11, p. 392.

Ons sien sy afkoms weerspieël in sy karakter: "Grey combined radical conventions with an aristocratic temperament. He inherited the graces of a gentleman but the blood of the Puritans courses through his veins." ³⁾

In 1826 word hy gestuur na die militêre Kollege Sandhurst om vir die leër opgelei te word. Hier het hy al sy eksamens met onderskeiding afgelê. Hy was 'n briljante student, meer geïnteresseerd in boeke dan in sport. 'n Mooi beskrywing van hom uit hierdie tyd is as volg: "Grey, a bright rosycheeked young subaltern of the 83 rd. Regiment, A 1, in ^{military survey languages and} mathematics, fortifications, general knowledge." ⁴⁾

Daarna tree hy in die militêre diens, word spoedig tot luitenant verhef, en na Ierland gestuur. Die bloedige onderdrukking van die revolusie het die fynbesnaarde jonggemoed met afsku verveel. Hy bied dus sy dienste aan die "Royal Geographical Society" om op 'n ontdekkingsekspedisie na die Noord-Wes_kus van Australië te gaan.

In 1837 verlaat hy sy vaderland op hierdie ontdekkingsekspedisie. Hierdie togte, wat vol wedervarings was, word deur hom op ~~XXXX~~ boeiende manier te boek gestel in "Two Expeditions in North - West and Western Australia."

3) Henderson, Life of Sir George Grey, p. 19.

4) Rees, The life and Times of Sir George Grey, II, p. 3.

Nadat hy van hierdie ekspedisie teruggekeer het, word hy aangestel as resident by "King George's Sound." Hier het hy begin om 'n intensiewe studie van inboorlinge se gewoontes te maak, daar hy van mening was dat hy gedurende die grootste deel van sy lewe te doen sou kry met die bestuur van inboorlinge in die kolonies. Reeds hier het hy tot die oortuiging gekom, dat die beste manier om met inboorlinge te handel, 'n vreedsame manier is, sonder enige geweld of onderdrukking. In Rees se woorde:

"During the first short apprenticeship which he served before assuming the actual duties of Governor, Grey ascertained from personal experience a certain efficacious method of peaceful settlement and peaceful employment of the native race.⁵⁾

Op 28 jarige leeftyd word Grey goewêneur van Suid-Australië, -die jongste goewêneur wat Engeland nog ooit gehad het. Gedurende sy goewêneurskap (1841-1845) het die jong goewêneur met baie moeilikhede te kampe gehad. Op 'n uitstekende wyse red hy die jong kolonie uit 'n finansieële chaos. Terselfdertyd doen hy 'n deeglike kennis van inboorlinge op. Toe hy die land verlaat het, was dit in 'n welvarende toestand. Die inboorlinge was rustig en tevrede.

Gedurende sy bestuur het hy nie die kulturele belange van die volk verontagsaam nie: "He did not relax the discharge of those minor but gentle duties to the society which, in every land, been associated with his pre-
5) Ibid., p. 48.

sence, advice and assistance to Christian Churches, to schools and to students were always given on proper occasions.⁶⁾ Sy liefde vir wetenskap het nooit verflou nie. Hy het nog altyd tyd en energie gehad om te studeer en stuur steeds waardevolle bydraes aan die Britse museum en aan die "Royal Conservatory at Kew."

Nu-Seeland was gedurende hierdie tyd in 'n kri- tieke posisie. Grey word geroep om die goewênerskap te aanvaar en van 1845 tot 1854 was die kolonie onder sy be- stuur. Hy bestuur die kolonie gedurende hierdie moeilike en vername tydperk op 'n bekawame en suksesvolle manier. Hy kry die agting van al die rasse en verkeer op 'n beson- dere goeie voet met die Maoris. In sy optrede teenoor hulle maak hy minder gebruik van militêre mag en meer van doel- treffende wetgewing en die middels van die beskawing. § 'n Groot aantal inboorlinge word geleer om gereelde werk te doen in die publieke diens. Die hoë/dunk wat hulle van hom gehad het, blyk uit die volgende: "On your arrival ' wrote the Maoris in one of their many farewell addresses to him, ' the rain was beating, and the wind was blowing fiercely; and then you lifted your voice to calm the ra- ging elements.' "⁷⁾

Net soos in Australië het hy sy wetenskaplike navorsing en studies met ywer en entoesiasme voortgesit. Sy korrespondensie gedurende hierdie tydperk openbaar 'n

6) I bid., p. 78.

7) Milne, Romance of a pro-Consul, p. 122.

ryke bydrae tot kuns en wetenskap aan verskeie plekke oor die hele wêreld.⁸⁾

Hy word vervolgens aangekla dat hy nie volgens instruksie van die koloniale sekretaris gehandel het nie en moet daarom teruggaan na Engeland. Die aanklag word egter teruggetrek en hy word van alle blaam onthef. Vir sy waardevolle dienste ken Oxford hom 'n eregraad toe.

Ons sien Sir George Grey dus as 'n onvermoeide student en onvermoeide werker in belang van die opvoeding òorals waar hy gaan. Hy glo in die goedheid van 'n menslike natuur en die onbeperkte moontlikhede van die opvoeding:

"Grey's faith in the possibility of human nature was unbound."⁹⁾ Soos Grey dit self uitgedruk het : " ' Secure your outpost on the frontiers of civilisation ' he said in 1894 'not by military force but by museums, libraries, and schools for civilising the people. ' " 10)

Hy was 'n dromer, 'n denker, 'n idealis. Sy ideale het hy hoog gestel en gedurig daarna gestrewe:

"The greatest good for all was the constant aim in his life. In education, in philanthropy, in public and social reforms, in science and religion he always tried to scale the farthest heights. "¹¹⁾

8) Rees, Op. Cit., p. 187

9) Henderson, Op. Cit. p. 255.

10) Henderson, Op. Cit., p. 7.

11) Rees, Op. Cit., p. 393.

Sy opvatting omtrent die opvoeding was om van elkeen 'n nuttige staatsburger te maak. In sy eie woorde:

"The highest education in earthly matters that can be given to man is that education which trains a man to consider his duties; position and right as a citizen of a corporate communion."¹²⁾

Gie som sy persoonlikheid pittig as volg op:

"Hy was 'n man van veelsydige kennis, groot belesenheid, hoë intellektuele begaafdheid, veel praktiese sin met 'n sterk en eerlike karakter, pligsgevoel en breë menslikheid."¹³⁾

So 'n man is dit aan wie die ^{ei}lyding van die Kaapkolonie opgedra is. Hy word in 1854 goewerneur en Hoë Kommissaris van die Kaap. Hy was die eerste ware burger goewerneur van Suid-Afrika en sou hier sy beste werk doen. Hy het reeds, soos ons gesien het, baie ondervinding opgedoen in verband met koloniale administrasie: "He was thus trained as no other Governor had been trained to deal with the fundamental problems of South Africa. He was prepared to take his duty very seriously."¹⁴⁾

Hy neem sy moeilike taak ernstig op en met 'n diepe begeerte om die beste vir Suid-Afrika op elke gebied te doen.¹⁵⁾

12) Henderson, Op. Cit., p. 228.

13) Gie, Op. Cit., p. 393.

14) Walker, History of South Africa, p. 282.

15) Theal, History of South Africa since 1795, Vol.IV. p.282.

Hoofstuk 11.

Toestande met Sir George Grey se aankoms op politieke, ekonomiese en op onderwys gebied.

Dit blyk dus duidelik dat Sir George Grey besonder bevoeg was om die verskillende take wat hom in Suid-Afrika gewag het, aan te pak en ook vir die onderwys veel te doen.

Sir George Grey se pogings op die gebied van die onderwys word natuurlik sterk beïnvloed deur die bestaande politieke en ekonomiese toestande. Daarom is dit noodsaaklik en belangrik om kennis te dra van hierdie toestande.

Politieke Toestande.

Suid-Afrika was op hierdie stadium besonder verdeeld. Die ^Groot ^ITrek was afgeloop. Transvaal het by die Sandrivier Konvensie, 17 Januarie 1852, ^{sy} hulle onafhanklikheid verkry en was 'n republiek. Die Oranje-Vrystaat behaal dieselfde status 'n paar maande voor Sir George Grey se aankoms, 3 Februarie 1854, by die Bloemfonteinse Konvensie. Daar was egter groot moeilikheid in die twee jong republieke veral met die naturelle. Natal, wat deur Engeland geannekseer was, was nog 'n Kroon-Kolonie.

Die Kaap was ook nog 'n Kroon-Kolonie, maar die Koloniste het 'n groter mate van seggenskap gekry in hulle sake deur die toekenning van Verteenwoordigende Bestuur in 1854. Die wetgewende mag was nou al wel gekies deur die ~~KKK~~ koloniste, maar die uitvoerende mag met die goewerneur aan die hoof is nog deur die Kroon aangestel en is aan die Kroon

alleen verantwoordelik. ¹⁾ Die goewerneur bly nog maar die spil waarom alles draai: "The Governor remained to all purpose the paramount force in the country. His ministers had practically no power over him and thus everything was more or less in his hands." ²⁾ 'n Man met 'n sterk persoonlikheid soos Sir George Grey, kon van hierdie mag gebruik maak om sy ^{morals} invloede te laat geld.

Die posisie in Suid-Afrika was gladnie rooskleurig nie. Daar was wrywing tussen die blankes en groot moeilikhede met die naturelle. Die gemoedere was nog steeds gaande oor die Bandiete-Voorval en die handelwyse van die koloniale sekretaris is met agterdog bejeën.

Die kaffers was onrustig en opstandig en gedurende die jare voor Sir George Grey se aankoms het bloedige kaffer oorloë gewoed. Die Britse grenspolitiek soos deur Maitland, Sir Harry Smith en Cathcart toegepas, was nie doeltreffend nie en die oorloë as gevolg daarvan het miljoene ponde en duisende lewens gekos.

Op hierdie politieke toneel bevind Sir George Grey hom. Die toestande was ~~dit~~ ryp vir vinnige verwikkelings en Sir George Grey sou poog om hervormings te weeg te bring. Met sy geloof in die opvoeding sou hy weldra 'n ander rigting inslaan om die posisie in Suid-Afrika te verbeter.

1) Vgl., Eybers, Seket Constitutional Documents, p. xxxi/v

2) Milne, op. cit., p. 125.

Ekonomiese Toestande en Ontwikkelinge.

Nie alleen op politieke-maar ook op ekonomiese gebied sou daar belangrike verwikkelinge kom.

In die jare voor Sir George Grey se aankoms was die kolonie se ekonomiese sake op 'n gesonde basis. Die ou tekort van afsetgebiede is deur die toenemende skeepsverkeer met Engeland verbeter. Die wolproduksie tree nou veral op die voorgrond. Die in- en uitvoerhandel van die kolonie neem geweldig toe, waarvan wol die vernaamste uitvoer produkte vorm. Ghwano word van Ichoboe + Eiland uitgevoer en tegelykertyd ook die eerste koperuitvoer.

Die behoefte aan geldverkeer het groter geword en dit bring mee dat finansiële instellinge geweldig toeneem.

Die kusvaart het ook aanmerklike verbetering ondergaan deur die verskyn³⁾ing van die stoomskip.

Onder Sir George Grey se bekwame bestuur sou daar nog meer gesonde vooruitgang op ekonomiese gebied wees. Die handel van die kolonie het gefloreer. Die siekte onder beeste en perde, die droogte en oidium in wingerde was verby. Wol, die basis van die kolonie se voorspoed, neem steeds toe.

'n Baie belangrike stap is gedoen in 1858 toe 'n

3) Vgl. Gie op. Cit. p. 382. en Walker op Cit. p. 245.

begin gemaak is met die aanlê van die spoorweg tussen Kaapstad en Wellington,—die eerste in Suid-Afrika. Meer spoorweë word aangelê en die telegraaf sou die spoorweë volg na die binneland.

Openbare werke neem nou die aandag in beslag. Beter paaie word aangelê; 'n breekwater en goeie dokke beskut eindelijk die skepe in Kaapstad, Die oprigtings van vuurtorings maak die gevaarlike kus veiliger vir skepe, Posdiens word verbeter en gereelde skeepsdiens tussen Engeland en die Kaap word ingestel.

Die bevolking vertoon 'n ^{natuurlike} aanwas en ook as gevolg van Sir George Grey se immigrasieskema. ⁴⁾

Onder sulke gunstige ekonomiese omstandighede was dit noodwendig dat ook op die gebied van onderwys geweldige vooruitgang moes plaasvind, te meer met 'n goewerneur soos Sir George Grey aan die hoof.

4) Met entoesiasme beywer Grey hom vir die immigrasie en onder sy leiding stel die Kaapse parlement in 1854 £50,000 vir die bevordering van kolonisasie beskikbaar. Die gevolg was dat teen die end van 1856 en begin van 1857, 3,000 Duitse immigrante hier aangekom het.

Toestande op die Gebied van die Onderwys.

Die onderwys het in die jare voor Sir George Grey se aankoms geleidelike dog belangrike ontwikkelinge ondergaan. Daar was baie wrywings en moeilikhede op hierdie gebied.

By die tweede oorname van die Kaap deur Engeland in 1806 het die volgende skole bestaan: Die Latynse skool met 8 leerlinge; 'n Dameskool met 8 leerlinge; die vernaamste skool was "Tot nut van't Algemeen," met 25 leerlinge, en 'n paar private skooltjies.

Daar word nou gedurig nuwe skole geopen. Naas die Hollandse skole is in 1807 'n Engelse skool in die lewe geroep met Mnr. Doughty aan die hoof.

Sir John Cradock het in 1812 die sg. "Church Clerk Schools" in die lewe geroep wat in die behoeftes van die buitelandse distrikte moes voorsien.⁵⁾ Van hom is ook afkomstig die Rondgaande skole en die Vrye skole.

Die beheer oor die onderwys word in 1813 opgedra aan die "Bybel-en skoolkommissie" wat in werklikheid die opvolger was van die ou Raad van Skolarge. Hierdie liggaam se mag is egter baie beperk en in die loop van tyd bly dit nog net in naam bestaan. Die onderwys gaan geweldig agteruit, veral in die buitelandse distrikte.⁶⁾

5) Vgl. Rapport van die Onderwyskommissie van 1861-3 p. xviii

6) Malherbe, Education of South-Africa (1652-1922) p. 63.

Lord Charles Somerset word in 1814 goewerneur en met hom kom nou 'n algemene beleid van verengelsing. Met hierdie doel voor oë rig Lord Charles Somerset in 1822 die "Government ^Free Schools" op. Ses onderwysers word van Skotland ingevoer en Engels is verklaar as die enigste medium.

Die koloniste se reaksie hierop was: die stigting van eie skole. Daar verskyn dus baie privaat-skole waarvan die meeste Hollanse was. Naas hierdie skole kry ons nog die plaas - en sendingskole.

As ons dus let op die periode 1806 - 1839 is die opvallende kenmerk dat daar gedurig nuwe skole gestig word, en dat 'n besliste poging aangewend word om die kolonie te verengels.

In 1839 word 'n belangrike mylpaal bereik met die aanstelling van die eerste S.G.O. Van nou af is daar 'n onderwysdepartement met 'n vasgestelde onderwysbeleid.

Die ontwikkeling van die onderwys het egter ook in 'n ander rigting gegaan, 'n rigting wat daarop gemik was om 'n groter mate van plaaslike seggenskap in die onderwys te kry. Die Engelse vrye skole was glad nie in harmonie met die temperament van die koloniste nie. Soos reeds aangedui, was die reaksie die stigting van privaatskole wat spoedig van meer belang geword het as die goewerment-skole.

Die regering het dit ingesien en hierdie skole begin ondersteun. Die eerste stap in hierdie rigting was

die van 1841 toe sendingskole aangemoedig is deur die salaris van die onderwyser te betaal.⁷⁾

In 1843 volg 'n belangrike regulasie waardeur die regering op sekere voorwaardes⁸⁾ 'n bydrae van £30 sou maak tot die onderwyser se salaris. Op hierdie manier^{qnt} bestaan die "grants-in-aid"-sisteem. Hierdie skole vorder en sou mettertyd die goewermentskole heeltemaal oorkadu. Dit het egter baie misbruike in die hand gewerk, omrede^{dat} daar geen duidelikheid omtrent hierdie sisteem bestaan het nie.

Vir Hoëronderrys was daar teen hierdie tyd nog nie veel gedoen nie, alhoewel daar al 'n paar inrigtings was wat hulle daarmee besig gehou het.

Dit was die toestand waaronder Sir George Grey die onderwys aangetref het.

7) Vgl. Cruse, ^{Kundige} Geskiedenis Oorsig van Kleurlingeonderwys, p. 13.

8) O.a. moes inwoners sorg vir geboue, kommissie stel onderwyser aan onderhewig aan S.G.O. Engels moes onderwys word ens.

Hoofstuk IIISir George Grey en sy Aandeel in die Laer-Onderwys.

Sir George Grey kon in die kort periode van sy bestuur (1854-1861) ¹⁾ g'n radikale veranderinge in die ontwikkeling ^{gang} van die Laeronderwys teweegbring nie. Tog is sy periode van bestuur van groot belang vir die Laeronderwys en hy neem steeds 'n leidende aandeel in onderwyssake.

Voor ons sy aandeel in die regte lig kan sien, is dit noodsaaklik om te let op die mag wat die goewerneur destyds gehad het i.v.m. onderwyssake.

Die goewerneur se mag was besonder groot. Die aangestelde S.G.O. was aan hom onderhorig, moes al sy bevels van die goewerneur ontvang en vir sy optrede aan hom verantwoording doen. In Rose Innes, die destydse S.G.O. se woorde: "In all cases of appointment, on the establishment and in opening and aiding additional schools I act upon the direct instruction of the Government." ²⁾

in 1859
1) Weens sy Unifikasieplanne word Sir Goerge Grey deur die koloniale-sekretaris teruggeroep. Hy word egter na 'n kort periode weer in Augustus 1861 herstel. Gedurende sy afwesigheid gebeur daar niks van groot belang op die gebied van die onderwys nie. Dieselfde beleid word voortgesit.

2) In sy getuienis voor "Minutes of Evidence Taken before the Committee of the House of Assembly, March 1855." p.5.

Die onderwys³⁾ word dus aangestel en afgedank deur die goewerneur. Verhoging van salaris is in sy hande. Alle gelde, selfs vir die kleinste dingetjies, moet deur die goewerneur goedgekeur word. Selfs met sulke sake soos vakansie⁴⁾ moet van die goewerneur verlof ontvang word.

Met sulke uitgebreide mag in hande, kon verwag word dat 'n goewerneur soos Sir George Grey wat groot belang in die onderwys gestel het, sy invloed sal laat geld.

Soos in die vorige hoofstuk opgemerk, het die ontwikkelings gegaan in die rigting van 'n groter mate van seggenskap in die bestuur van skole deur die koloniste self. Ons kry gevolglik 'n toename van die "state aided schools" met 'n afname in die goewermentskole. Daar is in 1854 'n kommissie aangestel onder leiding van John Fairbairn om meer orde in hierdie sisteem te kry. Hulle beveel die £-vir-£-stelsel aan. Daar is egter g'n beslissing bereik nie en sake gaan weer hulle gewone gang.

Sir George Grey het hierdie ontwikkeling nie teëgegaan nie. Hy moedig gedurig die stigting van nuwe skole aan. Petisies vir die stigting van nuwe skole word altyd goedgunstig ontvang en altyd toegestaan:

3) Vgl. C.O., 2135, No. 29, 28th April, 1855, E.B. Auret to Col. Sec; C.O. 2193, No. 50, 5th April, 1856. Innes to Col. Sec; C.O. 2243 No. 70, 23 May, 1857, Meinfeld to Col. Sec; C.O. 5672 G.O. NO. 230, 9 Dec. 1854, Col. Sec; to S.G.E. p. 82, e.a.

4) C.O. 5673, No. 118, 16 April, 1857, Col. Sec. to Ingels p. 105.

"His Excellency is prepared to sanction the issue of the fixed allowance of £30 per year to all schools under and complying with the regulation of 1843 and especially in the country districts." ⁵⁾ Op 'n petisie om 'n onderwyser op Clanwillian: "His Excellency the Governor desires to meet the wishes of the Inhabitants of that place----" ⁶⁾

Hoe vinnig hierdie skole uitgebrei het en die ander afgeneem het onder Sir George Grey se bestuur, kan ons duidelik uit die volgende syfers sien. ⁷⁾

<u>Datum</u>	<u>Government Schools</u>	<u>Aided Public Schools</u>
1854	30	19
1859	20	52
1860	19	83
1861	19	90

Die getalle kinders wat onderwys ontvang, vermeerder ook gedurig. In die Government Schools " styg dit van 1433 in 1852, tot 1529 in 1861. ⁸⁾

Die vermeerdering van die kinders in al die skole is as volg:- ⁹⁾

5) Vgl. C.O. 5673, No.317, 29th Oct. 1854, Col.Sec. to S.G.E. p.414
C.O. 5673, NO.44, 13th Feb. 1855, Col.Sec. to S.G.E. tot I
Malan vir 'N skool in Wamakersvallei, p. 214.

6) C.O. 5672, No.37, 30th Jan. 1854, Col. Sec. to S.G.E. p.250.

7) Malherbe, Education in South Africa (1652 - 1922) p. 83.

8) Report of Commission to enquire into and report on the Government Educational System, April 1863, p. xiiii

9) Malherbe, op. cit., p. 99.

<u>Datum</u>	<u>Getal(Net Blankes)</u>
1854	7,000
1859	9,000
1860	9,500
1862	10,000
1863	11,000

Ons sien dus dat die vermeerdering in die staatsondersteunde skole baie groter is, want "the aided school¹⁰⁾ are as efficient as the established schools," en is baie goedkoper.

'n Ander belangrike ontwikkeling in groter self-bestuur van onderwyssake, vind plaas in 1858 toe verkose skoolkomitees¹¹⁾ in die lewe geroep is. Hierdie skoolkomitees het beskik oor uitgebreide magte, oor onderwysers en het die reg gehad om regulasies, onderhewig aan die goedkeuring van 'n afdelingsraad op te trek. Sir George Grey was hierdie ontwikkeling gunstig gesind.

Sir George Grey se doel met die onderwys was nie, soos dié van party van sy voorgangers, om die koloniste te verengels nie. Met die Afrikaanssprekendes het hy baie goed klaargekom. Theal sê van hom: "He had the power that only the greatest men possess, of reconciling and bringing

10) Rapport 1863, op.cit. p. p11.

11) Wet No.14 van 1858, Vgl. Eybers, Select Constitutional Documents, p. 87.

together bodies of people of conflicting views and interest, and leading them ^{on} together in the same path of progress. The old colonist who spoke Dutch, regarded him as highly as the new colonist who spoke English..." ¹²⁾

Daar is, gedurende sy bestuur, dus min wrywing tussen die Afrikaans-en Engelsprekende seksie. ¹³⁾

Vir Sir George Grey was die doel van die opvoeding veels te edel, sy ideale daarmee was veel hoër as om dit ~~xxx~~ vir politieke doeleindes te gebruik. Laat ons Pells aanhaal, wat dit so goed uitgedruk het:

"That this effort for education was inspired by no desire for anglicisation of the colonist, but by the loftest of motives must be emphasised.

So much space is usually given to the activities of British officials in South-Africa who at one time or another have sought to turn the Afrikaner into an Englishman, that one is prone to forget the many others, such as Sir George Grey in this instance, inspired only by most altruistic motives..

All these men thought of the inhabitants not as potential if reluctant Englishmen but as human beings with a right to the best education that civilisation could provide. In the words of John Herschel ' To form advantageous personal habits, to store the mind with useful knowledge, to elevate in intellect and enlarge its powers and capacity,

12) Theal, op. cit., p. 19.

13) Scholtz, Die Afrikaner en sy Taal, p. 105.

to make good citizens and cultured men. "

Ons sien dit verder in sy houding toe hy om onwysers uit Engeland vra. Hy sê nie in sy brief dat hulle onderwysers moet stuur om die koloniste te verengels nie, maar " I think the interest of education will be greatly promoted." ¹⁵⁾

Die S.G.O.'s onder Grey - Innes en Dale - was Hollands nie vyandig gesind nie en het die onderwys daar van op skool aangemoedig. Kennisgewings wat destyds in die skole aangetref is, soos " It is forbidden to speak Dutch" en dergelike dinge, is verbied. ¹⁶⁾

Ons sien dus Grey se houding teenoor hierdie belangrike vraagstuk. Hieronder moet ons egter nie verstaan dat Hollands gelyke regte ontvang het op skool nie. Hollands is wel onderwys, maar Engels sou nog die medium bly. ¹⁷⁾ Daar heers nog wel gedurende hierdie jare greet by die Afrikaners, ^{groot} ontevredenheid oor onderwys en 'n stryd om Hollands meer tot sy reg te laat kom, duur voort.

Die belangrikste is egter dat daar nie doelbewus pogings deur Sir George Grey aangewend word om deur middel van die skool die koloniste te verengels nie.

Sir George Grey het die belang van onderwys in die kolonie deeglik besef. Keer op keer het hy dit deur sy optrede bewys. So het hy die S.G.O. , om hom meer tyd te

14) Pells, The Story of Education in South Africa, p. 29

15) G.H. 31/6 Desp.No.27, April 1854, Grey to Russel, p. 334

16) Scholtz, op. cit., p. 132.

17) C.O. 1674, NO.85, 24 April 1861, Col. Sec. tot S.G.E. p. 197.

gee vir onderwyssake, van alle ander verpligtings onthef;

" I am directed by His Excellency the Governor to inform you that considering the great and growing importance of the duties to your office of S.G.E. and the necessity for taking steps to promote the extension of public instruction throughout the Colony, H.E. is desirous that you should be relieved from other duties which you have been so good to undertake at the request of the Governor upon the Road and Prison Board, which are in no way connected with your duties. " ¹⁸⁾

Dieselfde gees blyk ook uit die volgende. Die geld wat nodig was vir onderwys was nie deur ^{die} S.G.O. in sy beraming ingesluit nie, sodat die parlement dit dus nie Die houding wat die goewerneur inneem is die volgende kon goedkeur nie: " I am directed by His Excellency the Governor to inform you that he has done so upon his own responsibility as he apprehends that the sum note for the current year will not cover the expenses, but he has been unwilling that the cause of education should suffer through any neglect of the government or its officers." ¹⁹⁾

Ons sien in hierdie houding die doel om juisheid en presiesheid in die onderwysbeheer te kry. Telkens is daar briewe aan die S.G.O. om hom aan te maan om sy rap-²⁰⁾ porte en ander dinge op die gereelde tyd in te stuur.

18) C.O., 5673, No. 133, 5 June 1855, Col. Sec. to S.G.E., p. 159.

19) C.O. 5672, No. 113, 5 June 1855, Col. Sec. to S.G.E. p. 159.

20) Vgl. C.O. 5672, No. 237, 8 Dec. 1854 Col. Sec. to S.G.E.p. 2585. No. 51, 20 Feb. 1855, Col. Sec. to S.G.E. p. 51
C.O. 5673, No. 22, 27 Aug. 1856, Col. Sec. to S.G.E. p. 352.

Die goewerneur het ook getrag om misbruike in die onderwys uit die weg te ruim. Daarom gee hy aan die hand dat in die toekoms al die kinders se name en ouderdomme moet opgestuur word, sodat daar 'n kontrole op die getalle kan uitgeoefen word en nie onnodige geld gespandeer word nie. ²¹⁾

Sir George Grey het dit in belang van die onderwys geag om 'n billike verspreiding van skole oor die hele kolonie te verkry. ²²⁾ Hy was verder van opinie dat dit beter was om bestaande skole te verbeter en te vergroot as om meer skole in dieselfde dorp te stig. Hy het besef hoe belangrik dit is dat die buitelandse skole moet kry en besef die moeilikhede waarmee hulle te kampe het: In sy woorde: " No division of the Colony in which the extention of Education is more required and in which the difficulties are greater. ²³⁾

Ons sien dus dat Sir George Grey die belang van die onderwys besef het, en 'n aktiewe deelname daarin gehad het. Sy strewe was altyd om die onderwystoestande te verbeter en die standaard van die onderwys te verhoog. Om die standaard te verhoog, is 'n belangrike faktor om bekwame onderwysers te kry.

Sir George Grey het dit deeglik besef. Hy dring by die aanstellings van onderwysers daarop aan " to secure the service of a fit person" ²⁴⁾

21) C.O. 5672, No. 204 29 July 1854, Col. Sec. to S.G.E. p. 339.

22) C.O. 5673, No. 48 4th Feb. 1856, Col. Sec. to S.G.E. p. 259.

23) C.O. 1673, No. 285 4th Oct. 1856, Col. Sec. to S.G.E. p. 389.

24) C.O. 1673, No. 32 21 June 1858. Col. Sec. to S.G.E.

Voor onderwysers aangestel is, is hulle dan ook deeglik geëksamineer, soos ons sien in die geval van Mnr. Tangutis by Clanwilliam waar hy by sy aanstelling ondersoek is deur Mnr. Rose Innes.

Onderwysers wat reeds in die diens is, word aangemoedig om eksamens af te lê waardeur hulle salarisse verhoog word. Die heer E.B. Auret word meegedeel: "Until you have passed examination in the higher branches of learning you cannot be admitted as candidate for a first class charge."²⁵⁾

Onderwysers wat hulle pligte nie nagekom het nie is ernstig deur die goewerneur tot hulle plig geroep: "It is with much pain that H.E. feels himself bound to recall you to a sense of duty but he cannot allow a large populous District like that of Stellenbosch to suffer from the inefficiency of its Public School."²⁶⁾

Dit was egter moeilik om altyd geskikte persone te vind, daarom is dit die beleid van die goewerneur om onderwysers van die buiteland te kry. Hieromtrent skryf hy as volg: "I have the honour to report that considerable difficulty has been experienced in procuring an adequate supply of teachers for the government school in the Colony, from which cause the diffusion of education has been much retarded and it has

25) C.O. 1673, No. 146, 28th May 1859. Col. Sec. to Auret p. 401.

26) C.O. 5674. No. 292, 8 Dec. 1860, Col. Sec. to Government Teacher Stellenbosch, p. 145.

frequently happened that Government schools even at places of considerable importance remained closed for a long period of time."

Hy vra dat die " Education Committee" van die " Privy Council" alles in hulle vermoë moet doen om geskikte persone uit te stuur en voeg daarby: " By this plan I think that the interest of Education will be greatly promoted. " ²⁷⁾

Ons sien hierdie selfde houding waar 'n onderwyser vir 'n skool op Beaufort-Wes van Skotland moet kom; in view of promoting this desirable object he (Sir George Grey) has decided upon authorising the colonial-agent in London to provide a passage for Mr. Anderson the teacher in question. ²⁸⁾

Dit was die goewerneur se opinie dat dit die beste vir die onderwys sou wees indien die ouers ook hulle deel bydra. His Excellency being of opinion the charge for books should not fall on the public, but should be borne by the parents or the inhabitants of the school district." ²⁹⁾

Nog sterker word dit in die volgende beklemtoon: " I have to acquaint you that His Excellency is not prepared to sanction any arrangements which will increase the number of schools in which gratuitous education is given to children whose parents can afford it. ³⁰⁾

27) G.H. 31/6, Dfsh. No. 27, April 1854, Grey to Russel, p. 334.

28) C.O. 5762, No. 48 16 July 1855, Col. Sec. to S.G.E. p. 126.

29- C.O. 5673, No. 205, 7 July 1857, Col. Sec. to S.G.E. p. 47

30) C.O. 5623, No. 211, 7 July 1857, Col. Sec. to S.G.E. p. 56.

Sir George Grey het die stigting van skoolbiblioteke verwelkom en aangemoedig. Waar die inwoners op eie inisiatief so 'n biblioteek gestig het, soos in die geval van Colesberg, kry hulle 'n milde bydraë van die regering.³¹⁾ Sy strewe was ook om sover moontlik goeie skoolgeboue te verkry.

Dit is dus duidelik dat Sir George Grey die belang van onderwys besef het en gedurig daarna gestrewe het.

Verder was hy 'n vriend van die onderwys en onderwysers. Hulle kom altyd reken op sy regverdigheid, sy steun, en sy simpatie. Hy het hulle geprys vir goeie werk, en waar daar moeilikheid was, het hy hulle altyd aangemoedig. Die onderwyser het dit deeglik gevoel, soos ons uit verskeie dinge sien. So skryf een: "Feeling therefore convinced that your Excellency is a friend of education and to promote Christianity in this Colony....."³²⁾

Ons sien ook dieselfde gees van simpatie en wellendheid teenoor 'n onderwyser in die volgende. Waar die S.G.O. belowe het om 'n onderwyser te betaal en dit nie gedoen het nie, skryf die goewerneur as volg: "If such proceedings if correctly stated not only involve disappointment to the teacher and in injury to the school but cannot fail to discourage the effort of parties in establishing schools."³³⁾

31)
32) C.O.2135, No. 49/19th Feb. 1855, Auret to Sir George Grey.
33) C.O.5672, No.51 5th Feb. 1856, Col. Sec. to S.G.E. p.26.
i.s. die betaling van onderwyser te Stellenbosch.

Ook die volgende: "It is especially important that all arrangements made, or promises given should be punctually and faithfully carried out and that in all cases in which obstacles arise the attention of the government should be called to the circumstances, as it will interfere far less with the promotion of Education in the Colony. " ³⁴⁾

Dit is ook Sir George Grey wat sorg dat die onderwysers hulle salaris meer gereeld ³⁵⁾ en op 'n vroeër datum ³⁶⁾ ontvang en dat daar verhoging van salarisse plaasvind.

Nie net was hy die onderwyser in die Kaap-kolonie goedgesind nie, maar ook die onderwys in die Oranje-Vrystaat wat toe alreeds 'n republiek was. Toe die Vrystaat onderwysers uit Holland gekry het, het die goewerneur hulle goed ontvang en nie enige invoertariewe op hulle bagasie gehef ³⁷⁾ nie. Die Vrystaat het hierdie houding hoog gewaardeer en skryf aan Sir George Grey: "Aangenaam was het ons U Exel.^e goede bedoeling en vriendschap blyken, ten aanzien van onzen staat daaruit te vernemen, blykende dit volkome uit de goede maatregelen die Uwe will vastellen ten aanzien des predikants en van de schoolmeester die wy van Holland verwacht. ³⁸⁾

34) C.O. 5673, No.52, 5th Feb. 1856, Col. Sec. to S.G.E. p. 52.

35) C.O. 2135, No.1 17th Jan. 1855, S.G.E. to Col. Sec. p.

36) C.O. 5672, No.124, 20th June 1855, Col. Sec. to H.E. p. 168,
C.O. 5673, No.368, 8th Oct. 1857, " " " " p. 125.

37) G.H. 31/6, Desp No. 27, July 1855, Sir George Grey to Lord John Russel.

38) G.H. 30/5, 20 Sept. 1858, H.W. Pretorius (namens den volkraad) aan Sir George Grey.

Sir George Grey se belangstelling was nie net in sy kapasiteit as goewerneur nie. Hy was altyd bereid om onderwysers en deputasies persoonlik te ontvang en hul le moedlikhede te bespreek. ³⁹⁾

Hy het ook die skole op sekere geleenthede toegesprek en was altyd 'n bron van inspirasie vir die leerlinge. So byvoorbeeld het hy in 1859 toe hy afskeid geneem het van die Suid-Afrikaanse Kollege gesê: "to have been permitted thus to labour not only within the limits but beyond it was to live a life worth living." Ons sien hier, nadat hy alleen afkeur ontvang het in sy poging om Suid-Afrika te verenig dat sy idealisme nog steeds hoog is. Soos Walker dit uitdruk: "Here was a man ^{who} ~~that~~ saw South-Africa as whole and one of his audience at least never lost ^{sight} ~~that~~ of that vision. " ⁴⁰⁾

⁴⁰⁾
³⁹⁾ Hier word verwys na Lord de Villiers Verg. Walker, Lord de Villiers and his Times, p.8.

Hoofstuk IVSir George Grey en sy aandeel in die Hoëronderwys.

Sir George Grey het, soos reeds aangedui, 'n belangrike invloed op die Laëronderwys gehad. Daar was by sy aankoms egter 'n groter behoefte aan Hoëronderwys. Die enigste inrigtings wat hulle tot 'n geringe mate vir Hoëronderwys beywer het, was die "Diocesan College" in Rondebosch en die Suid-Afrikaanse Kollege.

Daar het verder van 1850 'n liggaam "The Board of Examiners of Candidates for Government Service" bestaan. Die funksie van hierdie liggaam was om kandidate vir publieke diens te eksamineer. Drie eksaminatore, o.a. Rose-Innes, was hiervoor aangestel. Die eksamen is eers net in Kaapstad gehou, maar later ook in ander sentrales byv. Port-Elizabeth en Grahamstad. Hoewel hierdie raad 'n invloed gehad het op die latere ontwikkeling en selfs beskou kon word as die oorsprong van die teenswoordige Suid-Afrikaanse Universiteite kan ons hierdie liggaam nog nie beskou as 'n eksaminerende raad vir Hoëronderwys nie.¹⁾

Die geleentheid vir 'n hoër opleiding was dus uiters beperk. Gedurende die 3de kwart van die 19de eeu sou nou egter 'n groot ontwikkeling plaasvind op die gebied van die Hoëronderwys. Dit moet toegeskrywe word aan die groeiende onafhanklikheid van die koloniste, maar grotendeels as

1) Kidd, The Origins of the South African University System (1850 - 1872) p. 1.

gevolg van die stimulerende invloed van Sir George Grey.²⁾

I. Die Totstandkoming van The Board of Public Examiners in Literature and Science. "

Die eerste werklike stap t.o.v. die erkenning van Hoëronderrig deur die staat is gedoen toe die bogenoemde liggaam van 1850 vervang is deur die "Board of Public Examiners."

Die persoon wat grotendeels hiervoor verantwoordelik was, was Sir George Grey.³⁾ Op 22 Oktober 1857 het hy 'n kommissie aangestel: (bestaande uit E.B. Watermeyer, agerende regter van die Hooggeregshof, James Rose Innes M.A., LL.D., die S.G.O., Langham Dale B.A. professor in klassieke en Engelse Letterkunde aan die S.A.K.) "to consider and report upon the institution of a Board of Examiners to select by competition candidates for appointment to Public Service and to grant certificates of merit and attainment in the several branches of literature as science."⁴⁾

2) Mc Kerron, History of Education in South-Africa, (1652-1932) p. 88

3) Die idee van 'n Eksaminerende liggaam in lettere en bewysgeerte word egter eerste aan die hand gegee deur Changuion in sy getuienis voor "A Parliamentary Select Committee on Education" in 1855. "Alhoewel Changuion dus die idee aan die hand gee, is dit deur Sir George Grey se toedoen dat dit in die lewe geroep is. Vgl. Malherbe, op. cit. p. 106.

4) Kidd, op. cit. p. 8.

Hierdie Kommissie bring op 8 Desember 1858, 'n rapport uit wat deur die goewerneur goedgekeur word en waarop Wet No. 4 van 1858 gebaseer word en deur die Kaapse parlement aangeneem word.

Die aanhef van hierdie wet lui as volg: "Whereas for the better advancement of learning among all classes of her Majesty's subjects in this Colony, and in order to render more complete and satisfactory the course of education to be followed by students and scholars in the several ^{colleges} and other educational institutions, it is fit and necessary that provision should be made by which students and scholars should be enabled to obtain and receive such distinction as are granted and conferred for acquirement in literature and science in other countries: and whereas it is further expedient to provide means for the examination of candidate to the exercise of certain profession. Be it enacted &c." 5)

Daar word bepaal dat sewe lede aangestel sou word deur die goewerneur - drie om te eksamineer in ou-en nuwe tale, lettere en geskiedenis, drie in die verskillende wetenskappe en een in die regte. Van die sewe mag nie meer as drie staatsamptenare wees nie. Hulle word aangestel vir 5 jaar en 'n president en sekretaris moet gekies word.

'n Eksamen moes eenmaal per jaar in Kaapstad af-
 alle eksamens wat afgeneem word.
 geneem word, moes publiek wees. Eksterne eksaminatore mag

aangestel word vir 'n spesiale vak, indien nie een van die lede van die Raad bevoegd is nie, maar alle eksamens moes in die teenwoordigheid van die Raad afgeneem word.

In lettere en wetenskap sou die Raad die mag hê om Ie-en IIde-klas - sertifikate uit te reik "Corresponding to qualification required for degrees in the Faculty of Arts granted by the Universities of the United Kingdom."⁶⁾

Vir die Publieke diens moes daar twee eksamens per jaar wees, en vir regte een, met 2 klasse van sertifikate. Verder moes daar ook een eksamen per jaar wees in boukunde, landmeetkunde en seevaartkunde.

Daar word voorsiening gemaak dat, indien die sertifikaathouers 50 bereik, daar 'n "Educational Board" in die lewe geroep moes word.

Later is bepaal dat die eksamen ook kon afgeneem word nie net in Kaapstad nie maar ook in ander sentra sonder toesig van opsigters.

'n Verdere bepaling gee die Raad ook die reg om nie net Ie-en IIde -- klas - sertifikate uit te reik nie, maar ook 'n IIIde klas wat ooreenkom met M.A. B.A. en matrikulasie respektieflik.

Sonder hierdie sertifikate kon in die toekoms niemand sekere professies in die kolonie beoefen nie.⁷⁾

6) Ibid., p. 9.

7) Theal, op. cit p. 163.

Die eerste lede van die Raad was die volgende:-

Lettere:

Langhame Dale B.A. M.D. - die S.G.O.

Francis Gilbert White M.A. - Principal of the Diocesan College.

Antoine Nicholas Ernst Changuion TLM.

Wetenskap:

Thomas Mc Clear - Astronomer Royal

James Rose Innes - Gewese S.G.O.

George Childe M.A. - Professor in Matesis aan die S.A.K.

Regte:

E.B. Watermeyer - Een van die regters van die Hooggeregshof.

Die goewerneur skryf by die aanstelling van bogenoemde here as volg: "In selecting yourself and your colleagues His Excellency has been guided by a desire to secure the successful operation of the measure and the confidence of the Public, both of which objects, he feels assured, will be attained by the appointment of yourself and the other gentlemen which he has chosen. " 8)

Dit is dus grotendeels aan die belangstelling wat Sir George Grey vir opvoeding gehad het te danke dat hierdie Raad tot stand gekom het. Hy het altyd 'n aktiewe belangstelling in die werksaamhede van hierdie Raad getoon.

Die standaard gestel deur hierdie Raad was aanvanklik nie baie hoog nie: "Fair literary attainment and

8) C.O. 5673 No. 357 Nov. 1858, Col. Sec. to Member of Board of Public Examiners in Literature and Science.

a sound general knowledge of science are exacted, commensurate with the average powers of the mind to embrace a large and varied range of acquirement. The possessor of this, while he may not be eminently distinguished in any department of knowledge, would justly be esteemed a creditable⁹⁾ educated man. "

Dus was die B.A. - graad oorspronklik 'n gemengde graad. Dit was nie voor 1883 dat verskillende grade in lettere en wetenskap uitgereik is nie.

Hierdie " Board of Public Examiners in Literature and Science " is die voorloper van die Universiteit van die Kaap die Goeie Hoop, die Alma Mater van al die Suid-Afrikaanse universiteite. Duidelik sien ons dat die wet No. 4 van 1858 die basis vorm waarop wet No. 16 van 1873 gebaseer is, wat die Universiteit~~e~~ van die Kaap die Goeie Hoop in die lewe roep.

Die groot waarde van hierdie Raad het daarin gelê dat dit " served a very useful purpose as the pioneer co-ordinating agency, in higher education in the Colony, and had moreover prepared the way for the advent in due course for the University."¹⁰⁾

Sir George Grey het dus deur sy aandeel in die totstandkoming van hierdie Raad 'n groot diens aan die ontwikkeling van Hoëronderrys bewys. Daarop kon in die toekoms gebou word en die Suid-Afrikaanse Universiteite ont-

9) Mc Kerron, op. cit., p. 91.

10) Metrowich, The Development of Higher Education in South-Africa, p. 2.

wikkel, wat van die allergrootste belang is vir die opvoeding van die Suid-Afrikaanse volk.

II. Die Ontstaan van die Grey Kollege.

Die Oranje-Vrystaat was, soos reeds gesê, 'n onafhanklike republiek. Toestande was gladnie rooskleurig in die jong republiek nie. Politieke moeilikhede was nog steeds aan die gang, en daar was 'n gebrek aan onderwysinrigtings. Al wat bestaan het, was die elementêre skooltjies by elke kerk. Die jeug van die kolonie het dus g'n kanse vir hoër ontwikkeling gehad nie: "Among the stalwarts youths and the thousand of boys growing rapidly to manhood there was a lack of that higher education which in those days is necessary to enable men to take a usefull position in public affairs."¹¹⁾

Toe Andrew Murray predikant geword het in 1849, het hy die toestand probeer verbeter deur die invoer van verskeie onderwysers van Holland om die kinders te onderwys in die verspreide dorpie van die Vrystaat. Veel het dit nie gehelp nie, en die posisie was maar donker vir die toekoms van die onderwys. Hierdie donker onderwystoestand sou verander word deur die toedoen van die beste goewerneur van Suid-Afrika -¹²⁾ Sir George Grey.

Sir George Grey het nog altyd die grootste be-

11) Rees, op. cit., p. 338.

12) Malherbe, op. cit., p. 353.

langstelling in die Vrystaat getoon. Met die inwoners het hy die warmste simpatie gehad. Kort na sy aankoms het Sir George Grey Bloemfontein besoek met die doel om te sien wat hy kon doen om die jong staat te help. Met sy geloof in die mag van die opvoeding was sy oplossing—die stigting van 'n inrigting vir hoëronderrys.

"His solution was the founding of the Grey College, and in doing this he showed his own appreciation of the value that learning has both for individuals and for nations. " ¹³⁾

Die Britse regering het 'n som geld aan hom toevertrou met die opdrag om dit te spandeer op dinge waarby die land die meeste baat sou vind. In oktober 1855⁵ het hy besluit om £2,000 van hierdie geld te gee vir ^{die} oprigting van bogenoemde Kollege. Hierdie daad belig vir ons Sir George se persoonlikheid. Hy het deur hierdie daad grootmoedigheid, sonder enige vooroordeel getoon. Sy strewe vir die beswil van opvoeding in Suid-Afrika het hy weer getoon. Pragtig druk Malherbe dit uit: "It is only men, with imagination and with faith in the influence of education, like Sir George Grey, who could have seen the possibilities of founding an educational institution at one of the outposts of civilization. Others would have despaired about the probabilities of influencing to any appreciable extent an environment of so little promise. " ¹⁴⁾

13) Seventy Five Years 1855-1930, p. 6, aangehaal deur Linde; Die Geskiedenis van die Onderwys in die Oranje-Vrystaat. p.43.

14) Malherbe, op. cit., p. 354.

Die moeilikheid waarvoor Sir George Grey nou te staan gekom het, was aan wie hy die bestuur van die Kollege moes toevertrou. Die pasgevormde Volksraad was nog nie op 'n vaste basis nie. Dit was nog steeds onderhewig aan politieke skommelingen.

Grey wou iets meer konstants gehad het en vry van politieke aangeleenthede. Dit het hy gevind in die N.G. kerk. Die Vergadering van die Ring van Transgariep¹⁵⁾ het plaasgevind in Oktober 1855 en Grey het die aanbod aan hulle gemaak. Onnodig om te sê dat hierdie edelmoedige aanbod met dank aanvaar is, en aan 'n kommissie, waarvan Andrew Murray, President Boshoff en D.D. Grust¹⁶⁾ die lede was, is opgedra om verder met die saak te handel. Die kura-tore het die mag gekry, met uitsondering van 'n paar voor-waardes, om enige artikels te verander soos hulle dit goed-dink.

Die inrigting moes dan van so 'n aard wees, dat geleentheid sou verskaf word om onderrig te verkry in al die vertakkinge van hoër kennis waar die jeug van die Vry-staat sou bekwaam word om met eer die staatsbetrekkinge te bekleed, of met voordeel die Europese universiteite te be-soek.¹⁷⁾ Daar die meerderheid van die volk Afrikaanssprek-kend was, sou die voertaal Afrikaans wees, alhoewel Engels nie verwaarloos moes word nie.

15) Dit is die naam waaronder die Vrystaatse Sinode destyds bekend gestaan het.

16) du Plessis, Het Leven van Andrew Murray, P. 178.

17) Theal, op. cit., p. 16.

Op 13 Oktober 1856 is die fondament deur president Boshoff gelê, te midde van algemene vreugde en gejuig. Die Kollege is geopen op 27 Januarie 1859.

Dit was moeilik om 'n geskikte hoof te kry en Andrew Murray moes by sy menigvuldige pligte nou die eerste rektorskap aanvaar. Verder is die diens van 'n Engelse en Hollandse onderwyser verkry.

Kort daarna het Sir George Grey 'n verdere bedrag van £3,000 geskenk, die rente waarvan moes dien as deel van die salaris van die rektor.

Die Volksraad van die Vrystaat het egter in 1856 £180 gestem vir die salaris van onderwysers, op voorwaarde dat Hollands die onderwystaal moes wees.

Die Kollege het nou onder gesag van die Volksraad sowel as die Komitee, deur die kerk benoem, gestaan. Moeilikhede het oor die taalkwessie ontstaan. Aan die een kant was die Volksraad en aan die ander kant die Komitee. Die Volksraad kry al meer en meer mag, deur steeds meer finansiële bydrae te gee. Ons vind dus in 1882 dat Höffregter Reitz van Sir George Grey verlof ontvang sodat die kerk alle seggenskap prysgee op voorwaarde dat hulle vier van die sewe kuratore benoem.

In Desember 1890 toe die spoorweg Bloemfontein bereik het, het die feesvierende menigte nie die stigter van die Kollege vergeet nie en die volgende kabelgram aan hom gestuur:

" At a meeting of the Grey students, who celebrate the opening of the railway at Bloemfontein they, there being present with the president of the Free State, the Governor of the Cape Colony and Natal, the representatives of the South African Railway, the Administrators of the Basutus and a number of other visitors from the surrounding states, send their greetings to the founder of their Alma Mater."

Sir George Grey het hierop die volgende geantwoord: "Greetings gratefully acknowledged. In thought I am with you all. Blessings attend South African States. May the College ever train noble citizens." 18)

Die Grey College sou nie net die belangrikste inrigting word vir onderwys in die Vrystaat nie, maar ook een van die belangrikste in Suid-Afrika... "En het Grey Kollege slechts een klein deel van wat Suid-Afrika aan de zympatieke en werkzame belangstelling van die groot koloniale staatsman Sir George Grey verschuldigd is." 19)

III. Ander Inrigtings vir Hoëronderwys.

Gedurende die jare van Sir George Grey se bestuur kry ons nog die totstandkoming van baie ander inrigtings vir hoëronderwys. Die besieling vir die stigting van hierdie inrigtings het uitgegaan van Sir George Grey. Hy was vir die meeste se stigtings direk of indirek verant-

18) Rees, op. cit., p. 342.

19) du Plessis, op. cit., p. 179.

20)
woordelik.

Die Grey-Instituut te Port-Elizabeth is gestig in ooreenstemming met planne deur hom opgetrek. Deur ~~wet~~ No. 6 van 1856 is dit onder die bestuur gesit van die Raad van die regering. Grond is vryelik aan die inrigting afgestaan wat hulle kon verkoop of verhuur. Dit het vir tien jaar 'n bydrae van £400 per jaar, deur 'n spesiale oktrooi, van die regering ontvang. Alhoewel hierdie inrigting goeie werk gedoen het, het dit nooit meer as 'n gewone Hoërskool geword nie.

In 1860 is die "Graaf-Reinet College" gestig. Dit het 'n briljante begin gehad met 2 professore en £5,000 plaaslike geld. Dit het ook die regerings-toelae van £400 per jaar ontvang. Dit het egter agteruitgegaan tot 'n gewone skool en in 1886 is die toelae stopgesit.

"Diocesan College" (1849) te Rondebosch en "St Andrews" (1856) te Grahamstad is gestig onder toesig van die Engelse kerk. Voor 1874 het hulle g'n geldelike steun van die regering ontvang nie.

Die besondere interessante vraag kom nou by ons op waarom daar sō baie inrigtings vir hoëronderrys in die Oostelike Provinsie tot stand gekom het. Dit kon verklaar word uit die politieke toestande van hierdie tyd. Gedurende hierdie periode het die Oostelike Provinsie daarna gestreef om van die Westelike Provinsie af te skei.

20) Pells, op. cit., p. 179.

Onder hierdie omstandighede het Sir George Grey gestrewe om 'n Oostelike_sowel as 'n Westelike universiteit te kry, sodat die opvoeding nie benadeel sou word as daar 'n skeiding kom op politieke gebied nie. Dit is dan die rede waarom daar ook in die Oostelike Provinsie voorsiening gemaak word vir hoëronderrys; maar ongelukkig was die Oostelike Provinsie ook nie 'n eenheid nie. Grahamstad en Port-Elizabeth as moontlike hoofplede van die nuwe Oostelike Provinsie, was jaloers op mekaar. Hierin moet die rede gesoek word waarom daar verskeie inrigtings vir hoëronderrys, ongeveer op dieselfde tyd, ontstaan.

Met die ^ysteigende kulturele peil het ook die selfbewuste krag van die Hollandse Kerk toegeneem. Vir baie jare was die plan al onder bespreking om 'n inrigting te stig waar predikante van die N.G.Kerk kon opgelei word, maar dit kon nog nie ten uitvoer gebring word nie.

Die jong Suid-Afrikaners wat na Holland gegaan het, het met liberale idees teruggekom. Die ortodokse koloniste het hierin vir die kerk 'n groot gevaar gesien. Hulle was dus haastig vir die stigting van 'n eie inrigting waar jongmense kan opgeleë word. In 1859 word dus 'n eie teologiese kweekskool in Suid-Afrika op Stellenbosch gestig en manne van die hoë intellektuele kwaliteit van John Murray en Nicolaas Hofmeyer was reeds beskikbaar om die leestoele daarin op 'n skitterende wyse te vul. Hierdie inrigting sou vir Suid-Afrika van onskatbare waarde wees.

Ons sien dus die ontsaglike ontwikkeling van hoër-
onderwys onder die bestuur van Sir George Grey, ~~Grey~~ en die
reuse aandeel wat hy gehad het in hierdie ontwikkeling. Nie
net ontstaan in alle dele van Suid-Afrika inrigtings vir
hoëronderwys nie, maar ook word 'n eksaminerende Raad in
die lewe geroep. Van nou af sou die hoëronderwys vinnige
vordering maak. Sir George Grey het beslis vir Suid-Afrika
in hierdie opsig veel beteken.

Hoofstuk IV.

Sir George Grey en die Opvoeding van Nie-Blankes.

"It has so seldom been fully realized how much the relation between European and natives are the most important aspect of South African history."¹⁾

Sir George Grey het hierdie stelling deeglik besef en al het hy 'n belangrike aandeel in hoër - en laër - onderwys gehad, sou dit oorskadu word deur sy naturellepolitiek - 'n politiek wat op opvoeding berus het, en die meeste vir die opvoeding gedoen het.

Ons kan hier nie daarop ingaan in hoeverre Sir George Grey se politiek om nie-blankes op te voed wenslik is of nie; wat ons net kan aanstip, is dat enige besware wat teen opvoeding van nie-blankes ingebring kan word, berus op politieke, ekonomiese-of sosiale gronde, maar nie op suiwer pedagogiese gronde nie. Dit is hier die hoofsaak. Laat ons Brooks in hierdie verband aanhaal: The more deeply one reflects on the subject of Native Education, ^{one becomes convinced that it is "not Native Education"} which has to be explained to the public, but simple education. Until the conviction has become general that the object of education is not to produce skilled labourers or able professional men or good research workers or even good citizens, but quite simple good men, human beings rich with the infinite joys

1) de Kiewiet, British Colonial Policy and the South African Republic, p. 2.

and infinite sorrows of true wisdom, rapt in adoration of that holy trinity whose names are beauty, truth and goodness - Until that happens we need not wonder that Native Education which outrages so many interest and insults, so many prejudices, should be criticised and ^{" 2)} opposed.

Sir George Grey se naturelle politiek moet verder in die lig van die tyd gesien word. Die idees van die Franse Revolusie, ^{veral soos deur Rousseau verkondig} het groot invloed op Sir George gehad. Hy was 'n kind van die 19de eeuse Renaissance en niks is meer opvallend by die studie van sy lewe as sy geloof in die onbeperkte moontlikhede van die mens, sy innige simpatie vir die massa en sy gedurige strewe vir die beswil van die inboorlinge. " He had all the enthusiasm of the French Revolution for the 'natural man' and the pity which he felt for the condition of the natives made the pursuit of their happiness a perpetual delight. ³⁾

Hierdie idees van die Franse Revolusie vind ons terug in die opvoedkunde van hierdie tyd: " This period was one of marked social and political unrest and of corresponding emphasis on social-and philanthropic service." Industriële skole word dan orals opgerig. ⁴⁾

Dieselfde idee vind ons terug by Sir George Grey in sy optrede teenoor die inboorlinge. Dit kan die beste

2) Brookes, Native Education in South-Africa, p. 12.

3) Henderson, op. cit., p. 11.

4) Cublerley, The History of Education, p. 622.

uiteengesit word in sy eie beroemde woorde, geskryf kort na sy aankoms in Suid-Afrika nadat hy die grensmoeilikhede ondersoek het:

"The plan I propose to pursue with a view to the general adjustment of these questions is to attempt to gain an influence over all the tribes included between the present N.E. boundary of the Colony and Natal by employing them on public work which will tend to open up their country; by establishing Institutions for the Education of their children and the relief of their sick; by introducing amongst them Institutions of a civil character suited to their present condition and by these and other means to attempt gradually to win them to civilization and Christianity and thus to change, by degrees, our present unconquered and apparently irreclaimable foes into friends who may have common interest with ourselves.⁵⁾

Dieselfde houding word in sy eerste toespraak voor die parlement uiteengesit: "Unremitting efforts should be made to raise the Kafers in Christianity and civilization by the establishment among them, and beyond our boundary, of missions schools, by employing them on public work and by other similar means."⁶⁾

Sir George Grey wou dus die naturelle vraagstuk

- 5) C.H.35/5, No. 6, 22nd Dec. 1854, Sir George Grey to Sir George Grey, p. 21.
- 6) Votes and Proceedings of the Parliament of Cape of Good Hope, Second Session, March 15, 1855. - Goewerneur se toespraak deur president gelees.

oplos deur die naturelle op te voed, hulle te beskaaf en hulle tot die Christelike geloof te bekeer. Hy het besef dat die enigste manier om dit te doen, was om hulle kennis te verskaf en hulle te leer om gereelde arbeid te doen. Hy het gepoog om dit op die volgende manier te doen, deur industriëleskole, opvoeding van inboorlinghoofde se kinders, gereelde werk op paaie, bou van hospitale en om hulle in aanraking met die blankes te bring.

Industriële-en Sendingskole.

Een van die vernaamste metodes wat Sir George Grey wou aanwend om die inboorlinge op te voed, was die oprigting van nuwe industriële skole en aan dié wat reeds bestaan het, sy morele-en finansiële steun te gee.

Industriële skole is dan ook opgerig in verskillende dele van die land waar naturellekinders onderwys ontvang het in landbou, in verskillende ambagte soos skrynwerk wamakery, e.a. in die gewone skoolvakke en Godsdiensonderrig. Die doel was dus om die naturelle ook handearbeid te leer en om hulle op hierdie manier nuttiger te maak vir Suid-Afrika.

Een van die eerste van hierdie skole was Healtown, naby Fort Beaufort waar Mnr. Ailiff aan die hoof was en onderwys gegee het aan die Fingoes. Die idee by die oprigting van hierdie skool was dat dit selfonderhoudend sal wees,

en in die jaar 1857 het die kaffers dan ook £220 bygedra. Die grootste deel van die finansiële las moes egter gedra word deur die regering, anders sou die inrigting nooit kon bestaan het nie. Daar hulle 'n goewerneur soos Sir George Grey aan die hoof gehad het, was hiermee geen moeilikheid nie. Hy het £3,000 bygedra van die Imperiale fonds en dus die inrigting baie gehelp.

'n Ander van hierdie skole was die van Lovedale naby Alice, wat alreeds in 1841 deur "Free Church of Scotland" opgerig is. In 1855 het Sir George Grey Lovedale besoek en dit was op sy voorstel dat 'n industriële departement ~~xxx~~ in die lewe geroep is. Hy het ook hierdie nuwe departement met finansiële bydrae van die regering gehelp. Hierdie skool sou in die toekoms nog belangrike vrugte afwerp.

Zonnebloem, te Kaapstad opgerig in 1858 onder die "Church of England" het ook 'n prominente plek gegee aan die opvoeding van die kleurlinge.

Ander industriële skole was die van Lesseyton, Healldtower en Salem, wat met bogenoemde skole ooreengekom het en ook bydraes van die regering ontvang het.

Onder Sir George Grey se bestuur het ook die volgende 4 sendingstasies tot stand gekom. Hulle is genoem na die vier Evangelies t.w. "St. Lukes" by Umhals, 30 myl van Kingwilliamstown; "St. Mathews" by Keiskamma Hoek, tussen die Fingo-stam; "St. Mark" tussen die Galikas onder

Kreli, en " St. John " tussen die Goukas ^{onder} en Sandeli. 7)

Hierdie sendingskole het eers stadig gevorder, maar na 1857 met die selfmoord van die naturelle, het hulle vinnig vooruitgegaan, en is bygewoon deur groot getalle om na die evangelie te luister. Die skole was vol kinders.

Sir George Grey het 'n lewendige belangstelling vir bogenoemde skole gehad. Hy het hulle dikwels besoek, vurig ondersteun en altyd aangemoedig. Deur sy toedoen het hy die imperiale regering beweeg om tussen die jare 1855-1857 £40,000 te stem vir werk onder die inboorlinge. Hy het selfs so ver gegaan om £6,000 van sy eie geld vir hierdie doel te gebruik. 8) Onder hierdie omstandighede kan ons verwag dat vinnige vordering gemaak sou word met die opvoeding van die naturelle.

Die sendingskole het ook vinnige vordering op elke gebied gemaak. In du Plessis se woorde... ..

"that wise and beneficent administrator Sir George Grey by every means in his power ^{encouraged} the developement of these missionary institutions with the large grant which the Governor's generous policy secured to them. 9)

'n Afdeling van sendingskole wat belangrike vordering gemaak het, was die drukafdeling. Belangrike boeke soos "Kafir hymn book" en "Appleyard version of the Kafir Bible," maak gedurende hierdie jare hulle verskyning. Ook

8) Hierdie geld is later weer aan hom terug betaal.

9) du Plessis, History of Christian Missions, p. 360.

koerante, pamflette en dele van die Bybel word steeds meer en meer gedruk. Ook verskyn 'n vertaling van "Pilgrims Progress" in vloeiende Xosaa.¹⁰⁾

Hierdie sending-en industriële skole se voorde-
ring is deur Sir George Grey met belangstelling gadege-
slaan. Hy het gloeiende en optimistiese rapporte oor hul-
le vorderings aan die koloniale sekretaris gestuur: "I
think your Lord will be glad to find from this report that
the Fingoes are quite aware of the benefit which their
children will derive from receiving an industrial educa-
tion....." I have always found that ~~heathen~~ barbari-
ans, ultimately thankfully and gratefully accept changes
which they perceive will benefit their own condition and
that of their dependents.¹¹⁾

En weer: "You will, I am sure, hear with much
pleasure of the progress which these people are making in
the arts of civilized life."¹²⁾

Ons moet egter in hierdie verband opmerk dat
Grey se optimisme nie altyd gegverdig was nie. In sy stre-
we om inboorlinge op te voed, was hy so idealisties, dat
hy nie altyd rekening gehou het met die werklike feite nie.
Hy was so entoesiasties met sy planne dat hy nie al die
gebreke kon raaksien nie. Die werklike posisie word duide-

10) Ibid., p. 360.

11) C.H. 31/6, D~~isp~~ No. 129, 28 Nov. 1855, Grey to Lytton.

12) C.H. 31/7, D~~isp~~ No. 140, 18 Sept. 1857, Grey to Lytton..
Vgl. ook C.H. 31/7, D~~isp~~ No. 136, 25th July 1859,
Grey to Lytton, e.a.

lik uiteengesit in die verslag van die Kommissie van 1863:

"Although the principle on which these institutions are conducted of combining a general elementary education of the natives with industrial training in some useful pursuit, appears sound and feasible, they have not yet been long enough in operation to enable the management to speak confidently regarding the prospects of success." 13)

Dit was Sir George Grey se idee dat hierdie skole hulle self moes onderhou. Hierdie idee is ook nie ver-
14) wesenlik nie, en die Imperiale regering moes steeds groot somme geld betaal vir hulle onderhoud. Na die Krimoorlog moes die Imperiale regering 'n besuinigingspolitiek volg en is die £40,000 tot £20,000 verminder ten spyte van al Sir George Grey se pogings. Dit was 'n gevoelige slag en het die werk baie gestrem.

Hoewel die metode om naturelle op te voed nie in alle opsigte geslaag het nie, kan ons die groot-en belangrike werk deur hulle gedoen en wat hulle nog in die toekoms sou doen, nie oor die hoof sien nie. Hierdie poging van Sir George Grey, om die naturelle op te voed, hulle te beskaaf en te leer werk, verdien alle lof. Sir George Grey het deur hierdie beginsel 'n belangrike bydrae gelewer tot die naturelle opvoeding en opvoeding in die algemeen.

13) Rapport van die Kommissie van 1863, p. I xxi

14) Ibid., p. I vvi.

Opvoeding van Inboorlinghoofde se Kinders.

'n Ander metode waardeur Sir George Grey opvoeding onder die naturelle wou bevorder, is om die kinders van die opperhoofde 'n goeie opleiding te gee. Die doel was om op hierdie manier 'n groter invloed oor die inboorlinge te verkry. Op die manier kon die beskawingspolitiek voortgesit word. In die woorde van die Biskop van Kaapstad: "The object Sir George Grey had in view in founding the College, was to offer an education to the sons of chiefs and other influential persons and promising youths from all parts of Africa..... The object of Sir George Grey was I believed that England might exercise, through means of an institution which conferred great benefits upon her, due influence over the native races around us, and at the same time give a high education to those who are likely to influence the various tribes within our reach. "

15)

Dan gaan hy aan om te sê dat die jong kaffers wat opgelei word, goeie vordering maak en later nuttige werk kon verrig as onderwysertolke, as vakmanne en in die landbou.

Die vernaamste opperhoofde se kinders is na hierdie skole gestuur, veral na Zonnebloem. Hulle het hierdie voorreg baie geniet en Sir George Grey vertrou en in

liefde aan hom gedink. Persoonlike briewe is aan die goewerneur gestuur, byv. die van Emma Sandilla, dogter van die groot opperhoof Sandilla. Uit hierdie briewe blyk wat hulle van die goewerneur gedink het.¹⁶⁾ Nie net wou hy hulle in Suid-Afrika opvoed nie, maar hy wou hulle ook na Engeland stuur om daar die beste Engelse opvoeding te geniet. So byv. is George Macomo en Dirk Ishalder/na Engeland gestuur, en hulle het lang briewe aan hulle weldoener die goewerneur, gestuur. Ook Samuel Morakko was vol vreugde toe hy verneem dat hy na Engeland kan gaan, en hy skryf ook aan die goewerneur.¹⁷⁾

Die idee van Sir George Grey om deur middel van die toekomstige regeerders 'n invloed op die naturelle uitte oefen, was dus uitstekend. Hoe suksesvol hierdie plan was, is moeilik om te bepaal. Tog kan ons hieruit aflei dat die naturelle begerig was om met die Europese opvoeding kennis te maak. Hulle het die noodsaaklikheid en genot daarvan begin insien. Hierdeur alleen is al baie bereik. As Sir George Grey langer hierdie politiek kon volg, sou beter resultate miskien bereik geword het. Om weer die Biskop van Kaapstad aan te haal: "Had Sir George Grey remained amongst us, I should have no doubt upon the subject,¹⁸⁾ I do not now feel so sanguine. "

16) & 17) Vgl. Bylae.

18) Rapport van 1863, p. 96.

Sy Poging om Naturelle Gereelde Werk te Leer .

Sir George Grey se vernaamste poging was dus om die naturellekinders op te voed. Hy het dit egter nie daar gelaat nie, maar hom ook tot die volwassenes bepaal. Hier was sy politiek veral om die naturelle die belang van gereelde arbeid te leer.

Om dit tot uitvoer te bring, het hy die Kaffers op paaie, op die plase en in die huise laat werk.

Hy laat hulle veral paaie maak en stel groot belang in hierdie werk. Volgens sy rapport lyk dit of dit 'n goeie uitwerking gehad het. Hy skryf as volg: "I visited several of the Kafir parties who are engaged as labourers upon the public work. There ~~were~~ altogether about 250 men thus employed. The men were perfectly contented and much pleased with the employment afforded them, for which they expressed themselves as very grateful. It was a very pleasing sight to see the order and regularity which prevailed amongst these parties_indeed their state of discipline under supervision of their own race was very remarkable.

They are regularly rationed . Out of nearly Five hundred men employed it has only be^{en} necessary to dismiss two for misconduct."¹⁹⁾

19) C.H. 31/5 Disp. No. 27, Sept. 19, 1855, Grey to Lytton.

Bou van Hospitale.

Sir George Grey het egter besef dat hy nooit groot invloed op die inboorlinge kon uitoefen solank hulle geheg was aan hulle bygelowe en aan die toordokters se mag geglo het nie. Dit was dus sy beleid om hospitale oor die hele land te bou en op dié manier die naturelle te wen en hulle van die toordokters en bygelowe te bevry.

'n Begin is gemaak en 'n hospitaal is gebou.

"Situating on the hill-side overlooking King-Williamstown, and within earshot of the rushing waters of the Buffalo River is the Grey Hospital to which natives are brought for treatment from every part of South Africa. Over the inner doorway of the porch at the main entrance is a portrait of the founder."²⁰⁾ Dr. Fitzgerald, wat sulke waardevolle dienste in Nu-Seeland gedoen het, het aan die hoof gestaan.

Hierdie hospitaal het uitstekende werk gedoen. Duisende naturelle uit alle dele van Suid-Afrika het dit jaarliks besoek. In 1857 was dit 5020²¹⁾ en in 1858 was dit 11,300.²²⁾ Baie van die naturelle is genees en hulle het begin insien dat hier beter werk gedoen word as deur hulle toordokters. Hulle het begin twyfel aan die mag van hulle toordokters - veral toe 'n meid wat 16 jaar blind was, weer kon sien.²³⁾ Grey skryf in sy rapport: "It will thus be seen

20) Henderson, op. cit., p. 134.

21) C.H. 31/6 Dēsh. No. 80, 18 Aug. 1856, Grey to Lytton.

22) Collier, Sir George Grey, p. 27.

23) Vgl. Bylae.

seen that the system of affording medical relief to the kafirs has been more successfully than could possibly have been hoped for. " ²⁴⁾

Alhoewel ons hier ook Grey se optimisme sien, is dit duidelik dat hierdie manier om naturelle op te voed 'n groot sukses was. Saam met Rees kan ons sê: "If the Grey Hospital single handed has done so much good, and has brought about such a revolution in the minds of the natives regarding witchcraft, we can imagine what a good and glorious thing it would have been had Sir George Grey been permitted to do similar institutions all over the country. ²⁵⁾

'n Ander metode wat Grey aangewend het om die naturelle op te voed, was om hulle sover moontlik in aanraking met die blankes en hulle beskawing te bring sodat---
 "The natives learning habits and industry from their European neighbours would become a source of strength and wealth for the colony. " ²⁶⁾

Aandeel in Natal

Sir George Grey was nie net goewerneur van die kolonie nie, maar ook Hoë-Kommissaris van Suid-Afrika. Op hierdie manier kon hy ook invloed uitoefen op inboorlinge in ander dele van Suid-Afrika. Hy het in aanraking gekom met Biskop Colenso van Natal. Hierdie twee invloedryke persone het die Natalse wetgewenderaad beïnvloed en in ²⁴⁾ Rees, op. cit., p. 233.
²⁶⁾ de Kiewiet, op. cit., p. 89.

1856 is die eerste wetgewing i.s. naturelleopvoeding gepasseer en goedgekeur deur die koloniale - sekretaris.

Hierdie ordinance for promoting the education of coloured youth in the District of Natal ^{het dit moontlik gemaak vir die Regering van Natal} om nuwe skole vir naturelle opvoeding, sowel as om bestaande skole te onderhou. Voor hierdie tyd is daar nie veel in hierdie rigting gedoen nie. Al skool wat bestaan het, was die swak toegeruste skool by Zwarkot.²⁷⁾

Op die manier het Sir George Grey ook indirek baie gedoen vir die opvoeding van die inboorlinge in Natal.

In sy naturelle/politiek het Sir George Grey die advies en bystand van 'n groot aantal raadgewers geniet. Verskeie briewe van Florence Nightingale i.s. sy skole en hospitale wys haar belangstelling en simpatie. Sir George Grey het haar dikwels om raad en informasie gevra. Sy eindig haar laaste brief aan hom met die woorde "God bless you for all you are doing for these fine races."²⁸⁾

Ons kan dus nie anders as tot die slotsom kom dat Sir George Grey in sy beskawingspolitiek baie gedoen het vir die opvoeding in Suid-Afrika nie. Ons voel egter dat veel groter dinge bereik sou gewees het as hy langer aan die bewind was. Sy idees was goed, sy ideale groot, sy tyd egter te beperk. Tog was sy invloed verreikend en

27) Loram, History of Native Education, p. 58.

28) 18th April, 1860, Vgl. Rees, op. cit., p. 19.

edel: " Grey was a man who combined great gift of intellect with active Philanthropic interest and high idealism. Between them they gave a native policy a constructive idealism which long survived them, though unhappily it lost much of its inspiration when the dark days came, in which European people of South Africa thought more of the struggles amongst themselves than of the common problem, their common task in relation to the natives in their midst. ²⁹⁾

29) Hofmeyer, South Africa, p.158.

Hoofstuk VI.Ander Kulturele Bydrae van Sir George Grey.

"The riches of the mind always meant more to Sir George Grey than material wealth and he ~~knew~~ that no individual, nation or empire could be truly great, that did not rely ultimately and chiefly upon inward resources." ¹⁾

Daar dit Sir George Grey se lewensopvatting was, kon ons verwag dat hy nie alleen vir laër - hoër, en naturelle onderwys baie sou doen nie, maar ook sou streef om die volk in die algemeen op 'n hoër kulturele peil te bring en hul le 'n breër opvoeding te gee. Dit het hy dan ook op verskeie maniere gedoen.

Toe Sir George Grey vir die eerste keer na Suid-Afrika gekom het, was die openbare biblioteek van Kaapstad al van aansienlike grootte en belang. Dit was gehuisves in 'n ^{swak} gebou. Dit is deur die aanhoudende aanmoediging en persoonlike invloed van Grey dat die Kaapse parlement 'n groot som geld gestem het vir die oprigting van die teenswoordige gebou. Daar is dadelik 'n begin gemaak. Grey sou egter nog baie meer in hierdie opsig doen.

Grey was 'n liefhebber van boeke en hy het besef dat dit die lewe van die individu en van 'n volk verryk. Sy hele lewe het hy al die geld wat hy kon spaar, gebruik

1) Henderson, op. cit., p.7.

om waardevolle boeke te versamel. Hy het dit gevoeg by sy reeds bestaande, pragtige kolleksie wat hy geërf het. Hy het hom veral daarop toegelê om seldsame edisies en ongepubliseerde manuskripte te verkry. Hulle het veral betrekking gehad op inboorlinge, maar ook allerhande interresante werke oor enige vak was in hierdie versameling.

Om hierdie unieke en waardevolle versameling nie verlore te laat gaan nie en dit in diens te stel van die mensdom, het hy besluit om dit te gee aan die mense van Suid-Afrika van wie hy 'n hoë dunk gehad het en vir wie se beswil en opvoeding hy hom altyd beywer het.

Op 21 Oktober 1861 skryf hy van Auckland 'n brief aan regter Watermeyer waarin hy sy hele versameling aan die Kaapse Biblioteek bemaak. Twee kaste manuskripte het die brief vergesel en die ander boeke wat in Engeland was, sou dadelik aangestuur word. Agt Trusties is aangestel om hulle te ontvang en die skenker se wense uit te voer. Hulle was regter Watermeyer, William Porter, Sir Thomas Mc Clear, Adv. Johannes de Wet, John Fairbairn, Charles Fairbridge,²⁾ W.T. Smith en William Hidding.

Hierdie skenking was van onskatbare waarde. Nog nooit tevore is so 'n waardevolle skenking ontvang nie. Dit was een van die beste privaat kolleksies in die wêreld.

Dit is natuurlik onmoontlik om hier 'n opgawe te gee van al die boeke en manuskripte wat ontvang is. Ons

2) Theal, op. cit., p. 11.

kan dit egter nie nalaat om 'n paar van die vernaamste werke te noem nie. Hieruit kan ons die beste idee vorm van hoe waardevol die versameling werklik was.

Grey het, soos ons reeds gesien het, 'n diepgaande studie van inboorlinge gemaak om hulle beter te kan bestuur. Ons sien dit ook in hierdie versameling waar 'n prominente plek gegee word aan fil~~l~~ologiese werke. Daar is in die versameling publikasies of manuskripte oor of in 78 Afrikaanse dial~~e~~kte, wat 815 boeke uitmaak. Oor Australiese inboorlinge is daar 40 boeke. Byna 40 boeke en manuskripte handel oor die Papua-tale. In die Fijion-tale is daar 42 werke en 4 oor die Granville-eilande. In die Maoritale is daar 524 boeke en manuskripte wat oor die 13,216 blaaie beslaan. Ook is daar 8 boeke in Dayak-taal, wat in Borne³⁾ gepraat word. Hierdie fil~~l~~ologiese versameling het groot lof ontvang van uitstaande fil~~l~~oloë van daardie tyd soos Max Müller en Bar~~y~~on de Bunsen.

Maar ook was daar buiten hierdie, boeke van die grootste waarde en van meer algemene belang.

Manuskripte - 120 - van die 15 de eeu in Latyn,

- 3) Collier beskou egter die skenking van hierdie deel as 'n groot fout. Hy sê: It is an act of folly to send that fine collection of Pölynesiam literature to Cape Town, where it could only rot on the shelves, and to deprive New Zealand of it, where alone it could be studied by experts." Vgl. Collier, op. cit., p. 133.

Frans, Duits e.a. tale is ook in hierdie versameling, asook 'n manuskript van Dante en verskeie van Petrarcha. Een van die eerste kopië van "Roman de la Rose" is ook hieronder.

Daar is verder 'n waardevolle Engelse vertaling van "Polychronicon" gedateer 1482 en gedruk deur Caxton; wat die enigste produksie is wat daardie jaar se datum het.

Besonder ou en skaars boeke soos een oor "Witchcraft" 1584, "The Mowing Devel" 1678, word nog in 'n uitstekende toestand aangetref en ook die eerste volledige edisie van Chaucer se werke, gedateer 1532.

Die enigste volledige kopie van die eerste Folio-Edisie van Shakespeare se werke wat nie eens in Europa verkry kan word nie, is in die Kaapse Biblioteek. Ook is daar 'n kopie van die tweede edisie van hierdie werk. Een van die dele van hierdie edisie is in 1864 al verkoop vir £148.

Ander skaars en waardevolle werke is Milton se "Paradise Lost," van ⁶⁾1069, Young se "Night Thoughts" van 1743, en Burton se "Anatomy of Melancholy" (1621).

'n Kopie van 'n werk wat deur outoriteite beskou word as "the most curious and elaborate of all books printed in England in the fifteenth century" ⁴⁾ word gevind in die Grey versameling. Dit is Bartholomew Glanville de "Proprietatibus Rerum" gedruk deur Wynkyn de Worde in 1494.

4) Rees, op. cit., II, p. 372.

Hierdie kopie gee 'n oorsig van die Middeleeuse wetenskap en is nog in 'n uitstekende toestand. Verder is daar nog omtrent 347 Bybels of dele van die Bybel, ou en waardevolle edisies, uit alle tye en in alle tale.

Ons het net 'n paar van die vernaamste werke in hierdie versameling genoem. Verdere beskrywing omtrent hierdie geskenk is onnodig. Die feite spreek vir hulle self.

Hierdie geskenk van Sir George Grey en die waarde daarvan kan nie maklik oorskat word nie.

Ook in ander rigtings het hy hom vir die geestelike belange van die bevolking beywer. Onder sy bestuur en grotendeels as gevolg van sy aanmoediging, is wet No.17 van 1857 uitgevaardig, waardeur die museum beter beheer sou kon word en vinniger kon uitbrei. Hy was ten gunste van 'n opvoedkundige Museum soos voorgestel deur Dale wat destyds in London was: "H.E. the governor approves of your suggestion of an establishment of that Nature in Cape Town and will authorise an expenditure not exceeding £100 in the purchase of the objects for it." ⁵⁾

Hy was ook ten gunste daarvan dat meer kennis omtrent Suid-Afrika versprei moet word en keur die koop van die manuskript "Geography of South Africa" goed en beveel om dit te laat publiseer. ⁶⁾

5) C.O.5673 No 44, 3rd Feb. 1859, Col. Sec. to Dale.

6) Vgl. C.O. 5673 No. 200, 17 June 1858, Col. Sec. to S.G.E.

Dieselfde houding neem hy in omtrent die triangulasie van die kolonie. Thomas Mc Clear, die astronoom, skryf daaromtrent as volg: " I have spoken with Sir George Grey on the subject of triangulating the Colony, and first in particular the important strip of 90 miles in breadth, which extends from the Capelagulhas to the Fish river alongside the shore and H.E. told me that a sum should be placed on the estimates for the latter purpose. " ⁷⁾

Sir George Grey het dus, afgesien van sy aandeel in die onderwys, deur sy skenking aan die biblioteek, sy ywerige werk vir die museum en sy doel om meer kennis omtrent Suid-Afrika in te samel, - veel vir die opvoeding in Suid-Afrika in die kort tyd tot sy beskikking, gedoen.

7) Mc Clear Papers, Thomas Mc Clear to Sir Frances/ Beaufort, 1st November, 1855.

Hoofstuk VII.Slot.I. Sir George Grey se verdere Loopbaan.

In 1861 verlaat Sir George Grey, tot die innige spyt van alle seksies van die bevolking, Suid-Afrika vir 'n tweede maal om nooit weer terug te keer nie.

Vir 'n tweede keer (1861 - 1867) word hy goewer-
neur van Nu-Seeland. Hier het hy sy suksesvolle loopbaan voortgesit. Hy het egter hier met baie moeilikhede te kampe gehad. Hy kom weer in botsing met die koloniste owerheid en sy loopbaan in die imperiale diens kom tot 'n einde. Ten spyte van hierdie moeilikheid het hy hom in hierdie periode nog steeds beywer vir die opvoeding, soos hy in die verlede gedoen het.

Van 1868 - 1867 neem Sir Grey deel aan die politiek in Engeland. Hy oordeel skerp kritiek uit op koloniale sake. Sy idee omtrent opvoeding kom in hierdie elekshie uit waar hy die kreet "Education for the masses" aanhef.

Daarna gaan hy terug na Nu-Seeland, waar hy vier jaar rustig lewe te Kawan, weg van die woelige politieke lewe, en gelukkig in die geselskap van sy boeke en alleen met sy drome.

Hy gaan egter weer in die politieke lewe en behaal die onderskeiding om van die kolonie wat hy eers as

Goewerneur gedien het, Eerste Minister te word. Hy gee ook hier 'n pragtige versameling van boeke aan die "Public Library" van Auckland. In 1890 onttrek hy hom vir goed aan die politieke lewe.

Sy laaste paar jare bring hy gelukkig en stil in Engeland deur waar hy tot lid van die "Privy Council" benoem word as 'n bewys vir sy waardevolle dienste. Op 19 September 1898 is hy oorlede en word begrawe in St. Pauls.

Sy Betekenis vir Suid-Afrika.

Sir George Grey het dus 'n merkwaardige loopbaan gehad, vol sukses en teleurstellings, voorspoed en teenspoed, vol geluk maar ook baie droefheid.¹⁾ Tenspyte van dit alles het hy oorsake waar hy gegaan het, sy spore nagelaat en altyd na die hoogste en die edelste gestreef. Vir Suid-Afrika het hy baie beteken en hier het hy sy beste werk gedoen.

In die algemeen gestel lê sy grootste betekenis hierin dat hy met alle seksies van die bevolking so goed oor die weg kon kom, en dat daar gedurende sy bestuur so min wrywing tussen hulle bestaan het. Hy het die vertroue van blankes en gekleurdes Suid en Noord van die Oranjerivier gewen en vriendskaplike verhoudings tussen alle seksies van die Suid-Afrikaanse bevolking bevorder.²⁾

1) Hy was veral baie ongelukkig in sy huislike lewe.

2) Gie, op. sit., p. 397.

Hy het die ondersteuning van die Engelse deel van die bevolking gehad en van die Afrikaners het hy 'n hoë/dunk gehad en van hulle gesê "I have lived among many nations in many countries, and I may with truth say, that I know no people richer in public-and in private virtue than the Boers. 3)

Die inboorlinge het hom vertrou en na hom opgesien as hulle leier en vader. "All recognized his great ability, his interest in their welfare, the wisdom of the plans he had for the good of South Africa." 4)

Sy unifikasie - idee - 'n ideaal om die hele Suid-Afrika gekukkig en verenig te sien - maak hom een van Suid-Afrika se grootste staatsmanne. As die imperiale Regering nie so kortsigtig was nie en Grey se planne kon uitvoer, hoeveel beter sou dit nie vir Suid-Afrika gewees het nie? In Theal se woorde: "And today who is there that does not admit that if the imperial government had permitted those plans to be carried out, a vast amount of blood and treasure would have been saved to the mother country as well as to South Africa, and instead of the feeling of distrust that now exists between sections of the colonists there would be perfect harmony and good will." 5)

Hierin lê sy grootste betekenis, hoewel hy in alle opsigte baie vir Suid-Afrika beteken het. ^{Sy betekenis vir die opvoeding} is duidelik. G'n ander goewerneur het nog ooit so baie gedoen nie. Hy het die

3) Ibid., p. 397.

4) Theal, op. cit., p. 11.

5) Ibid., p.19.

stigting van skole aangemoedig, daarna gestreef om die onderwys-standaard te verhoog en dit op elke gebied voortgehelp. Hy het simpatie vir die onderwys^{ers} gehad en was hulle persoonlike vriend.

Dit is grotendeels deur sy toedoen dat met hoër-onderwys 'n begin gemaak is. Deur sy leiding en inspirasie kom 'n eksamenraad tot stand, en baie inrigtings vir hoër-onderwys, selfs in die verre Vrystaat, word in die lewe geroep.

Met sy mensliewendheid en breë insig, gepaard met hoë idealisme, wend hy hom tot die naturelle probleem. Hy wou hulle beskaaf, hulle godsdiens leer, hulle leer om te werk - hulle opvoed.

Verder streef hy daarna om Suid-Afrika op 'n hoër kulturele peil te bring. Hy wou die hele volk opvoed, en hulle leer lees. Hy sorg vir museums, vir biblioteke, en gee sy eie versameling boeke vir Suid-Afrika.

As ons al hierdie dinge in aanmerking neem, staan ons verbaas oor wat Sir George Grey gedoen het vir die opvoeding in die kort tydjie tot sy besikking.

Ons moet onthou hy was nie 'n opvoedkundige nie, maar goewerneur en moes sy aandag gee aan al die politieke sake. Hy het bepaald iets groots tot stand gebring en baie vir Suid-Afrika op elke gebied en ook, en nie die minste nie, op opvoedkundige gebied, beteken.

In die rustige atmosfeer van die tuine in Kaap-

stad staan 'n marmerbeeld. Dit is nie bekend om sy artistieke skoonheid nie, maar is 'n teken om in dankbare herinnering terug te dink aan Sir George Grey - 'n merkwaardige man in die geskiedenis van Suid-Afrika.

Bylae.I.

Ons gee die volgende briefie van Emma Sandilla aan Sir George Grey om dit duidelik te laat uitkom in water lig hulle die goewerneur en sy opvoeding gesien het. Emma Sandilla is op skool gesit deur Sir George Grey en toe sy begin verlang, skryf sy aan die goewerneur.¹⁾

Zonnebloem,

November 2nd, 1860.

My Lord Govenor,

I meant to ask you if you please, Sir, to let me come back again. I will not stop any longer. It is because I do desire to see my own land, I beg you to let me go to see my parents and if you let me go I shall never forget your kindness. I should be pleased to see my mother's face again. I beg you ~~do~~ let me go, my lord govenor. Of your kindness I am quite sure you will. I can not do as I like now because you are in my father's place. If you do listen to my ask I am sure I do not know what I shall do because I cannot do anything for you, and you can do such much for me.

Emma Sandilli.

1) Rees, op. cit., p. 347.

II.

Samuel Moroka sou deur die goewerneur na Engeland gestuur word. Dat sy wense nie verkeerd verstaan moes word nie, skryf hy die volgende ekspressiewe, onsamehangende brief.²⁾

Cape Town.

For Sir George Grey,

I send this letter to you, sir, I like to go to England Sir, I like very much, sir, and I want anything I must ask to you Sir, and I wrote to my Father. I tell him I shall ask to you, Sir and he said it was good. He said if I want anything I must ask to you Sir. I like very much, Sir, if I can go to England, I shall be glad Sir, please Sir, I like to go and I thought my father he shall be glad, Sir if he hear I go England to learning. He shall be very glad Because you Promise my Father you Said to him you shall bring me to England. Please, Sir, I like very much, Sir, to go to England, Sir -

I am.

Samuel Moroka.

2) Ibid.

III.

'n Vrou wat 16 jaar blind was en in die Grey-hospitaal gesond gemaak is, skryf die volgende brief aan die Koningin.³⁾

King-Williams Town,
British Caffraria
23rd June 1856.

I am very thankful to you dearest Queen Victoria because you have sent me a good Doctor a clever man.

I was sixteen years blind Mother O Queen but now I see perfectly, I see everything. I can see the stars and the moon and the sun. I used to be led before but now Mother O Queen I am able to walk myself.

Let God bless you as long as you live on earth Let God bless you Mother. Thou must not be tired to bear our infirmities, O Queen Victoria.

Mahli Zikali.

3) G.H. 33/2. No. 61, 1856.

Bibliografie.A . Boeke.I. Algemeen

- Collier: Sir George Grey. Governor Commissioner
and Premier. An Historical Biography.
(London 1909)
- de Kiewiet C.W. : British Colonial Policy and the South
African Republic (London 1929)
- du Plessis J. : A History of Christian Missions in South
Africa (London 1911)
- du Plessis J. : Het Leven van Andrew Murray (Kaapstad 1921)
- Eybers : Select Constitutional Documents illustra-
ting South African History (1795 - 1910)
(London 1918)
- Gie S.F.N. : Geskiedenis vir Suid-Afrika Deel II.
(Stellenbosch 1932)
- Henderson G.C. : Sir George Grey - Pioneer of Empire in
Southern Lands (London 1907)
- Hofmeyer J. : South Africa (London 1931)
- Markham V.R. : South Africa (London 1900)
- Milne J. : The Romance of a Pro-Concul, being the
personal life and Memoir of the Right
Sir George Grey K.C.B. (London 1899)
- Lucas : A Historical Geogrphy of the British
Colonies Vol.IV South-Africa Part I.
(London 1913)
- Scholtz J du P : Die Afrikaner en sy Taal (Kaapstad 1939)

- Rees W.L. and L. : The Life and Times of Sir George Grey
K.C.B. (London 1892)
- Theal G. Mc : History of South Africa From 1795-1872
(Third Edition) Vol. III & IV (London 1916)
- The Cambridge History of the British Empire Vol. VI South Africa
(Cambridge 1936)
- Walker E. : A History of South Africa. (London 1928)
- Walker E. : Lord de Villiers and his Times. (London 1924)

II. Spesiale

- Brookes : Native Education in South Africa (Pretoria 1930)
- Cruse H.P. : Geskiedkundige oorsig van Kleurlingonderwys
(Pretoria 1937)
- Cubberley : The History of Education (Boston 1920)
- Jones : Education in Africa (New York 1922)
- Kidd A.S. : The Origins of the South African uni-
versity System 1850-1872 (Grahamstad 1923)
- Linde A.A. : Die Geskiedenis van die Onderwys in die
Oranje Vrystaat met spesiale verwysing
na die ontwikkeling van Moedertaal-onderwys
(Ongepubliseerde proefskrif vir graad D. Ed.
Universiteit Stellenbosch 1938)
- Mahlerbe E.G. : Education in South Africa (1652-1922)
(Cape Town 1925)
- Loram C.T. : The Education of the South Africa Native
(London 1917)
- Mc Kerron M.C. : A History of Education in South Africa
(1652 - 1932) (Pretoria 1934)

- Metrowich F.C. : The Developement of Higher Education in
South Africa (1873-1927) (Cape Town 1928)
- Pells E.G. : The History of Education in South Africa
(Cape Town 1935)

B Rapporte.

Votes and Proceeding of Parliament. Cape of Good
Hope 1854. Report from the Select Committee on the Govern-
ment Educational System.

Minutes of Evidence taken before the Committee
of the House of Assembly in Education March 1855.

Annual Report of S.G.E. for 1854 .

Report on Public Education for the Year 1855 and
first half of 1854.

Report on the progress of the Native Industrial
School at Salem and Heald Town for the Year 1856.

Report of the Select Committee appointed to con-
sider the subject of Education for the year June 1857.

Report on Public Education for the year 1859.

Report of the Board of the Managers of the School
at Port Elizabeth upon the Grey Foundation for the year 1859.

Report on the Native Industrial Institution at
Salem, Heald Town, Lesseyton and Durban for 1859.

Report of the S.G.E. for the year 1860.

Report of a Commission to enquire into and report
the Government Educational System April 1863.

C Argivate Bronne.

(Onuitgegee - Kaapse Argief)

G.H. 30/5 President of the Free State,
Transvaal and Lydenburg. 1855 - 1858.

Colonial Office:Letters Received

2084	Ecclesiastical and Educational	1854
2135	Education and Shipping Master	1855
2193	Educational	1856
2243	Educational	1857
2302	Educational	1858
2358	Ecclesiastical and Educational	1859
2427	Sup. Gen. of Convicts and Education	1860
2456	Ecclesiastical and Educational	1861

Letters Dispatched

5672 - 5674 1854 - 1861

Dispatches to Secretary of State:-

C.H. 31 - 5,6,7,8	1854 - 1861
Mc Clear Paper	1854 - 1861
